

AZMİ BİLGİN**

Dede Korkut Kitabı'nda Tanrı Tasavvuru*

Concept of God in the Book of Dede Korkut

Ö Z E T

Dede Korkut Kitabı Oğuzların destanlaşmış konar göçer hayatlarından çeşitli kesitleri anlatmakta ve on iki hikâyeden meydana gelmektedir. Dede Korkut'un kendisi ise göçebe Türkler arasında bilge kişiliği ile yüceltilip kutsallaştırılan büyük bir Oğuz büyüğüdür. O, Oğuz boylarının atası kabul edilir ve aynı zamanda çok güçlü bir halk ozanıdır. Yalnız yaşadığı dönemden değil, geçmiş ve gelecekte de haberler verir. Dede Korkut hikâyelerinde Türklerin inançları, ahlâki değerleri, töreleri, yiğitlikleri çok canlı bir dille anlatılır. Dede Korkut Kitabı'nda anlatılan hikâyelerde İslamiyetin temel inançları çeşitli vesilelerle dile getirildiği gibi İslamiyet öncesi Türk inanışları da zaman zaman bu hikâyelere yansır. Bu makalede Dede Korkut hikâyelerine yansıyan Tanrı tasavvuru ele alınarak bu hikâyelerde İslami unsurların sathî olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELE R

Dede Korkut, Allah, Tanrı, isim, sıfat

A B S T R A C T

The book of Dede Korkut comes from the twelve stories that describe various sections of Oğuzlar's epic confucian life. Dede Korkut himself is a great Oghuzese who is sanctified and sanctified by the wise personality among nomadic Turks. He is considered the father of the Oghuz boy, he is also a very powerful poet. Not only from the time he lived alone, but also from the past and the future. In Dede Korkut stories, the beliefs of the Turks, their moral values, their patriotism, their prowess are told very vividly. In the stories described in the book of Dede Korkut, the basic beliefs of Islam are expressed in various ways, and pre-Islamic Turkish beliefs are reflected in these stories from time to time. In this article, the idea of, God reflected in the stories of Dede Korkut is discussed and it is told that the Islamic elements are not the surface of these stories.

KEYWORDS

Dede Korkut, Allah, God, name, adjective

Giriş

Dede Korkut hikâyeleri, konar göçer Oğuzların hayatlarını anlatır. Aynı devirde yaşayan ve birbirlerine çeşitli şekillerde bağlı bulunan ve bir hanın etrafında belirli bir hanlık düzeni içinde toplanmış olan Oğuz beylerinin ve bunlara bağlı olarak yaşayan bütün bir Oğuz halkının

* Makalenin Geliş Tarihi: 28.04.2018 / Kabul Tarihi: 01.06.2018.

Bu makale, 19-23 Ekim 2015'te İzmir'de düzenlenen "III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi, Dede Korkut ve Türk Dünyası Sempozyumu"nda sunulmuş tebliğin geliştirilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (aazmibilgin@gmail.com).

yaşantılarından ve mücadelelerinden meydana gelir. Bu hikâyeler, söz konusu mücadelelerin bir çeşit destanlaşmış şekilleridir. Bu hikâyeler sözlü gelenekte yaşatılmış, uzun yıllar ozanlar tarafından anlatılagelmiş, daha sonra yazıya geçirilmiştir.

Göçebe toplumlarda zorlu tabiat şartları ve çevredeki topluluklarla mücadele etme anlayışı, *Dede Korkut Kitabı*'nda anlatılan boyların hayat tarzlarına yansımıştır. Maddi yani fiziki güç bu boyların hayatında önemli bir değer olarak görülür. Bu güç onun yaşamasının ve var olma mücadelesinin ana dinamiğidir. Ancak bu kitapta doğruluk, cömertlik, kahramanlık, dürüstlük gibi manevî unsurların yanında Tanrı ve ahiret inancının geçtiği birçok veri de mevcuttur.

Dede Korkut Kitabı'na besmeleyle başlanıp besmelenin devamında "ve bihî neste'in" in ilave edilmesi İslamî anlayışın yerleştiği bir dönemi bize daha eserin başında vermektedir. Bu durum bize "Hikâyelerde görülen İslamî unsurlar çok sathidir" görüşünün (Yıldırım 1973: 37-47) pek doğru olmadığını düşündürmektedir. Bu hikâyelerde İslami unsurların sathiliği görüşü ilk olarak Barthold tarafından ileri sürülmüş, Fuad Köprülü ve Abdülkadir İnan da bu görüşü desteklemişlerdir. Orhan Şaik Gökyay ise "*Dede Korkut Kitabı* bir müslüman ermişin kitabı" olduğunu, Ettore Rossi'nin de *Dede Korkut Kitabı*'nda İslâmî unsurların yer yer yüksek bir seviyeye eriştiği fikrinde olduğunu ileri sürer (Gökyay 1994: 77-80). Biz de bu makalemizde Dede Korkut hikâyelerindeki Tanrı tasavvurundan hareketle İslami unsurların sathi olmadığını ortaya koymaya çalışacağız.

Daha eserin başında Korkut Ata: "Resûl aleyhi's-selâm zemânuna yakın Bayat boyundan Korkut Ata dirler bir er kopdı. Oğuzun ol kişi temâm bilişiyidi./Oğuzun içinde temâm **vilâyeti zâhir** olmuşıdı (Tezcan ve Boeschoten 2001: 197). Ne derise olurıdı. Gâyıbden dürlü haber söyleridi. Hak te'âlâ anun gönline **ilhâm** ideridi... Korkut Ata Oğuz kavminun müşkilini hallederidi. Her ne iş olsa Korkut Ata'ya tanışmayınca işlemezleridi. Her ne ki buyursa kabûl ederleridi. Sözin tutup temâm ederleridi... (Tezcan ve Boeschoten 2001: 29)." diye tanıtılmaya başlanmakta ve onun söylediği özlü sözler sıralanmaktadır.

Bu alıntı, Dede Korkut'un sufilikle bir bağlantısının olduğuna işaret etmektedir. Velâyeti zâhir olmak "Allah'ın yakın dostu olduğu belli olmak, evliyadan olduğuna dair alâmetleri görülmek, kerâmetleri görülmek" demektir. Bu cümlelerden hareketle, Dede Korkut'un velî veya şeyh olarak tanıtıldığını söyleyemek doğru olmasa da sayılan niteliklerden onun böyle telakki edildiği anlaşılmaktadır. Bir başka yerde¹ ise Dede Korkut'un "velâyet issi" olduğu belirtilmektedir (Tezcan ve Boeschoten 2001: 75).

Sufilere göre Allah'ın zatına işaret eden **Hû** isminin *Dede Korkut Kitabı*'nda geçmesi de İslam tasavvufunun tesirini gösteren bir başka unsurdur:

*"Sarı Tonlu Selcen Hatun köşkten bakar
Kime baksa ışıkla oda yakar
Sarı Tonlu kız ışıkma bir Hû!"* dediler (Özçelik 2014: 127).

Kan Turalı, "Sana sığındum, cömerdler cömerdi gani Tanrı meded!" dedi.

"Allah Allah demeniyince işler onmaz; Kadir Tanrı vermeyince er baymaz; ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez; Tanrı verdi Tanrı aldı; görelim imdi yaradan neyler? (Özçelik 2014: 25)."

Dede Korkut Kitabı'nın hemen girişinde yer alan bu ifadeler, İslami unsurların başında gelen Allah inancına bağlılığın derecesini göstermektedir.

Hz. Ali'nin çok defa "yâ hû, yâ men hû, lâ ilâhe illâ hû" diye zikrettiği, kendisine bunun sebebi sorulduğunda "Hû"nun ism-i a'zam olduğunu söylediği rivayet edilir.

Türk tasavvuf edebiyatında geniş bir uygulama alanı bulan gülbankler "hû" diye sona erer. "Yâ hû, bu da geçer yâ hû, hoş gör yâ hû, haydan gelen hûya gider, illâ hû, edep yâ hû, hû çekmek" gibi sözler yalnız sufilerce değil halk tarafından da sıklıkla kullanılmaktadır.

¹ Üçüncü Hikâye: Bay Büre Beg oğlu Bamsı Beyrek boyunu beyân eder.

Dede Korkut Kitabı'nda tasavvufî unsurlardan birisi de suya yüklenen misyondur. "Hikâyet-i Salur Kazanun evi yağmalandıdır" başlıklı hikâyede şöyle bir cümle geçmektedir: "Kazan eydür: Su Hak dîzârını görmüştür, bu suyıla haberleşeyim didi. (Kaçalın 2006: 71)" *Dede Korkut Kitabı*'nda "su kültü" Şamanlık izlerinin başlıcalarından biri sayılsa da yukarıda geçtiği yerde "suyun Hak dîdârını gördüğü" yolundaki inanç tasavvufî zümrelerde önemli bir yer tutar. Tanrı önce suyu yaratmış, ona nazar kılmıştır. İnsanın varlığı da bir katre sudan olduğuna göre Hakk'ın cemâlinin tezâhürünü insan aslında suya borçludur (Gökyay 1973: CCLXXVI-CCLXXVII).

Ahmet Yesevi'nin dervişlerinden Hakîm Süleyman Ata (ö. 1186), Seyyid Mansur Ata, Said Ata, Zengi Ata² gibi isimler "Ata" unvanıyla ün kazanmıştır. Acaba Dede Korkut'un Yesevilikle bir ilintisi var mıdır? Bunun tabii ki ayrıca araştırılması gerekmektedir.

Dede Korkut Kitabı'nda İslamî dönem siyasetnamelerinde işlenen İslam hükümdarlarının "zıllullâhi fi'l-arz" olduğu konusu da yer almaktadır:

Begil'in, Han Bayındır'a kızmasını yatıştırmak için Hatun'u şunları söyler: "Yigidüm, beg yigidüm! **Padişahlar Tanrı'nun gölgesidir.** Padişahına âsi olanun işi rast gelmez (Özçelik 2014: 157)."

Dede Korkut Kitabı'nda ana baba ve komşu haklarına çok büyük önem verilmiş, ana baba ve komşu hakkının Tanrı hakkı olduğu ifade edilmiştir (Özçelik 2014: 29-168-182).

Dede Korkut Kitabı'nda Allah tasavvuruyla ilgili verilen bilgi ve düşünceleri şu başlıklar altında vermemiz konunun daha iyi anlaşılması bakımından yararlı olacaktır:

Tevhid ve Naat Yerine

Korkut Ata: "Allah Allah demeyince işler onmaz. Kadir Tanrı vermeyince er bayımaz. Ezelde yazılmasa kul başına kaza gelmez. Ecel vade ermeyince kimse ölmez. Ölen âdem dirilmez, çıkan can gerü gelmez. Bir

² Hakîm Süleyman Ata'nın halifesidir.

yiğidün kara tağ yumrısınca malı olsa, yığar derer taleb eyler, nasibinden artuğın yeyebilmez. Örleşüben sular taşsa deniz tolmez. Tekebbürlik eyleyeni Tanrı sevmez (Özçelik 2014: 25).“

Bu paragraf İslami dönem eserlerinde gördüğümüz tevhit yerine geçebilir mi? Çünkü bundan sonra gelen paragrafta Tanrı'nın görklü (güzel) olduğu söylendikten sonra Hz. Muhammed ve onun seçkin sahabelerinden Hz. Ebubekir, Ali, Osman, Hz. Hasan ve Hüseyin övülmüştür, burayı da naat yerine sayabilir miyiz?

Allah İnancının Esasları

Azrayil, Deli Dumrul'un canını almağa geldiğinde, Deli Dumrul Allah'a yalvarırken onun şu vasıflarını söyler:

*“Yücelerden yücesin,
kimse bilmez nicesin.*

Görklü Tanrı!

Çok cahiller seni gökde arar, yerde ister.

Sen hod mü'minlerin gönlindedin.

Dâyim turan Cebbar Tanrı!”... (Özçelik 2014: 118-119).

Allah'ın yüceliğini, Cemalinin güzelliğini, hiçbir yerde olmayıp yalnızca mü'minlerin gönlünde olduğunu söyledikten sonra, birkaç satır sonra da **“Keremi çok yüce Tanrı!”** diyerek Cenab-ı Hakk'ın kerem sahibi olduğu bildirilmiştir.

Kazılık Koca oğlu Yegenek, tâze yigiticük, **Yaradan** Allah'a sığındı, **bîzevâl** ma'bûdı şöyle öğer:

*Yücelerden yücesin,
kimse bilmez nicesin.*

Aziz Tanrı!

Sen anadan toğmadun.

Sen atadan olmadun.

Kimse rızkın yemedün.

Kimseye güc etmedün.

Kamu yerde ahadsin.

Sen Allahu samedsin.

Yukarıda Allah'ın, yaratıcı, zevalsiz (baki), doğmayan, tek olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan bir varlık olduğu belirtilmiş, İhlas suresinde geçen bazı sıfatlarına da yer verilmiştir.

Bir başka yerde ise Allah'ın yüceliğinin sınırının olmadığı, O'na boy pos izafe edilemeyeceği, cisim ve atasının olmadığı, kızdıklarını Kahhar sıfatıyla kahrettiği bildirilmiştir:

*Ululuğuna haddün yok.
Senün **boyun kaddün** yok,
ya cismile **ceddün** yok.
Urduğın ulutmayan [ourduğunu yüceltmeyen] **ulu Tanrı!**
Basduğın belirtmeyen bellü Tanrı!
Götürdüğün göge yetiren görklü Tanrı!
Kakıduğın kahr eden **Kahhar Tanrı!** (Özçelik 2014: 141-142).*

Bir başka yerde de en yüce varlığın Cenab-ı Hak olduğu ifade edilmiştir:

Kâfir gücü fazla olunca Begil oğlu Allah'a şöyle yalvarır:
“**Yücelerden yücesin, yüce Tanrı!**
Kimse bilmez **nicesin** görklü Tanrı!..(Özçelik 2014: 164).

Allah'ın İsim ve Sıfatları

1. **Kâdir:** Güç yetirmek, ölçülü ve planlı yaratıp düzenlemek anlamında Allah'ın isimlerindedir. “Güçlü, kuvvetli, her şeye gücü yeten, istediğini istediği gibi eksiksiz ve tam yapabilen” anlamındadır.

Kâdir, *Dede Korkut Kitabı*'nda Allah'ın güzel isimlerinden biri olarak bazen tek başına bazan da Tanrı ya da Allah lafzından önce geçer:

Oruz, babası onu kurtarmaya geldiğinde ona savaştan geri dönmesini söyler: “*Menden yegrek, **Kâdir** size oğul vere*” (Özçelik 2014: 105).

Babası Kazan ise ona şöyle cevap verir: “*Baban karı, anan karı; senden yegrek **Kâdir** bize oğul vermez; verse dahu seniin yerin tutabilmez*” (Özçelik 2014: 106).

Kazan oğlancuğun kurtardıktan sonra Oğuz beylerine ziyafet verir; Dede Korkut halka çeşitli dualarda bulunur, bir yerde: “*Kâdir seni nâmerde muhtac etmesün!*” (Özçelik 2014: 110).

“*Yaradan Allah’dan meded” dedi. Konur atından yere endi akup giden arı sudan abdest aldı, ağ alnını yere kodı, namaz kıldı, ağladı, Kâdir Tanrı’dan hâcet diledi, yüzün yere sürdü, Muhammed’e salavat getürdi.*” (Özçelik 2014: 106).

Dede Korkut, Deli Dumrul’un boyı için, dilekte bulunurken “*Kâdir Tanrı seni nâmerde muhtâc etmesün!*” diye söyler (Özçelik 2014: 119).

Kan Turalı’yı şöyle öğerler:

“Kap kayalar başında yuva tutan,

Kâdir Ulu Tanrı’ya yakın uçan,

mancılığı ağır taşdan gızıldayup katı inen... (Özçelik 2014: 129).”

2. **Hâlık**: “Cümle âlemleri yaratan, yoktan var eden” anlamında olan Hâlık’ın Türkçe karşılığı olan “Yaradan” Allah’ın sıfatı olarak *Dede Korkut Kitabı*’nda geçmektedir:

Cümle âlemleri Yaradan Allah Tanrı görklü (Özçelik 2014: 28).

Kazan düşmana karşı koyma isteğini ifade ederken: “*Yaradan Allah’dan meded” dedi* (Özçelik 2014: 106).

Kan Turalı: “*Yaradan Kâdir Tanrı’ya sığındum, bir buğradan döneyin mi? İnşaallah bunun dahı başın keseyim.*” Dedi (Özçelik 2014: 129).

Bir yerde ise Yaradan’ın açılımı olan “yoktan var eden” lafzatalahtan önce geçmektedir: Oğlan: “*Âlemleri yokdan var eden Allah’uma sığıdum*” deyince... (Özçelik 2014: 165).

3. **Hayat/Hay**: Kur’an’da yaşatanın da öldürenin de mutlak şekilde Allah olduğu (meselâ bk. Yûnus 10/56; el-Hicr 15/23; Kâf 50/43) çeşitli ayetlerde bildirilir. İslam inancına göre de her türlü canlıyı yaşatıp öldüren, tekrar diriltten Cenab-ı Hak’tır.

Dede Korkut Kitabı’nda kişiye can verenin, hayat bahşedenin Allah olduğu belirtilmiştir:

Bayındır Han, Boğaç’a adını verince: “Adını ben verdim yaşını Allah versin” der (Özçelik 2014: 34).

Bir başka yerde de canın Tanrı tarafından verildiği şöyle ifade edilir:

Dirse Hanun hatunu yaralı yatan oğluna “Tanrı veren tatlu canun seyranda imiş; anı dahu öz gevde de canun varısa oğul, ver haber mana!...” (Özçelik 2014: 39) diye seslenir.

4. **Vahdâniyyet:** Allah’ın, ulûhiyyetinin gerçekliği bakımından dengi bulunmayan, yaratıklara özgü vasıflarla nitelen-dirilemeyen ve unsurlardan teşekkül etmeyen bir varlık olduğu bu sıfatla anlatılır.

Dede Korkut Kitabı’nda Vahdaniyyet’in Türkçe karşılığı “birlik” geçmektedir:

Dirse Han eydür: “*Kırk Yoldaşum amân! Tanrı’nun birliğine yokdur gümân!*” (Özçelik 2014: 41).

Oruz, kâfirlere tutsak iken babası Kazan geldiğinde, onu geri döndürmek için söze başlamadan: “Aman mere kâfir, aman! Tanrı’nun **birliğine** yokdur gümân!” (Özçelik 2014: 103) diye seslenir.

Hak Teala’ya Dumrul’un sözi hoş gelmedi. “Bak bak, mere deli kavat! **Menüm birliğüm** bilmez, **birliğüme** şükür kılmaz. Menüm ulu dergâhumda geze, menlik eyleye.” dedi (Özçelik 2014: 111-112).

5. **Mütekebbir:** “İhtiyaç ve noksanlıklardan münezze, pek yüce ve ulu” anlamındadır.

İslamiyet’te mutlak anlamda büyüklüğün yalnızca Allah’a mahsus olduğu, bu sebeple kibirlenmenin kesinlikle menedildiği bilinmektedir. **Mütekebbir** kelime olarak *Dede Korkut Kitabı*’nda geçerse de büyüklüğün, büyüklenmenin Allah’a ait olduğu, insanların büyüklük taslayamayacağı vurgulanmıştır:

Hak Teala’ya Dumrul’un sözi hoş gelmedi. “Bak bak, mere deli kavat! Menüm birliğüm bilmez, birliğüme şükür kılmaz. Menüm ulu dergâhumda geze, **menlik** eyleye.” dedi (Özçelik 2014: 111-112).

6. **Rahmet:** Allah’ın rahmân ve rahîm isimleriyle ilişkilidir. İnsanlardaki merhamet duygusu da kâinatta var olan her şey gibi Allah’ın insanlığa lutfudur. *Dede Korkut Kitabı*’nda insanın

gönlüne merhametin Allah tarafından verilebileceği belirtilmiştir:

Kan Turalı, Tekür'e kız istemeye gelince: "Tanrı buyruğuyla Peygamber kavlıyla kızunu almağa gelmişem." dedi. Kız köşkten bakarken yanındaki kızlara şöyle der: "Hak Teala atamun gönlüne **rahmet eylese**, kâbin kesüp [*nikâh kıymak*] beni ol yigide verse..." (Özçelik 2014: 124-125)

7. **Ganiy:** "Karşılıksız çok nimet veren, ikram ve ihsanı devamlı olan, ihsanı ve rahmeti herkesi kuşatan." anlamındadır. *Dede Korkut Kitabı*'nda bu anlamda kullanılmıştır:

Kan Turalı, "Sana sığındum, cömerdler cömerdi ganî Tanrı, meded!" dedi (Özçelik 2014: 127).

8. **Mâlîke'l-mülk:** Allah mülkün sahibidir. Dilediği gibi hükmeder, buna kimse itiraz edemez. O mülkü dilediğine verir, dilediğinden de alır. Allah Mâlîke'l-mülk sıfatına sahiptir, her şey **Allah'ın emriyle** gerçekleşir.

Deli Dumrul'un Azrail'e kafa tuttuğu dile getirilen yerde de her şeyin Allah'ın emriyle gerçekleştiği belirtilir:

Deli Dumrul'un köprüsünün yamacındaki bir obadan yiğitin biri sayru düşmüş idi. "**Allah'ın emriyle ol yiğit öldi.**" Deli Dumrul niçin öldüğünü sorunca "**Allah Tealadan buyruk oldu al kanatlu Azrail ol yigindin canın aldı**" diye cevap verilir. Deli Dumrul: "Mere Azrail dedigünüz ne gişidür kim âlemün canın alur? **Yâ Kâdir Allah! Birliğün, varlığün hakkıyçün Azrayili beniüm gözüme göstergil; savaşayım, çekişeyim, dürişeyim, yahşı yiğidün canın kurtarayım. Bir daha yahşı yiğidün cânın almaya!**" dedi (Özçelik 2014: 111).

Başka bir yerde de Kazan, avda kalan oğlu için hanımına: "Bulurısam buldum, bulmazısam **Tanrı verdi, Tanrı aldı**. Neyleyüm?" (Özçelik 2014: 102) diyerek, Allah'ın her şeye dilediği gibi hükmettiğini ifade eder.

Basat'la Depegöz'ün mücadelesinde Basat, Depegöz'ün "Oğlan, kurtıldun mı?" sorusuna "**Tanrum kurtardı**" diye cevap verir (Özçelik 2014: 151-152).

Dua ile Tanrı Tasavvuru

Dede Korkut Kitabı'nda Allah'a yapılan dualar tıpkı günümüz Müslümanlarının duaları gibidir. Bunlardan bazı örnekler şöyledir:

Kâdir Tanrı seni *nâmerde muhtac eylemesün!* (Özçelik 2014: 43-44).

Dede Korkut, gazi erenler başına ne geldiğini anlatırken Allah'a şöyle dua eder:

*“Kâdir seni nâmerde muhtac itmesün!
Allah veren ümizün üzilmesin!”
Ağ alnunda beş kelime dua kılduk, kabul olsun!
Âmin diyenler dîdâr görsün!”* (Özçelik 2014: 136).

Son cümlede âmin diyenlerin didar; yani “**cemalullah**”ı görmeleri için yapılan dua da Tanrı tasavvuru açısından çok dikkat çekicidir. Didar kelimesi başka bir yerde daha geçmektedir:

Dedem Korkut:
“Evvel âhir uzun yaşun ucı ölüm
Ölüm vakti geldüğünde **arı îmandan** ayırmasun!
Günahunızı Muhammed Mustafa
Yüzi suyına bağışlasun!
“Âmin” diyenler **didar** görsün! (Özçelik 2014: 175).

İslam inancında rü'yetü'llâh (Allah'ın ahirette görülüp görülemeyeceği) konusu çok tartışılmıştır. Bazı İslam bilginleri Allah Teala'nın cemalini yalnızca ahirette müminlerin görebileceğini söylerken, bazı İslam bilginleri dünya ve ahirette Allah'ın görülemeyeceğini söylemişlerdir (Yeşilyurt 2008: 35/311-314).

Müslümanlar öbür dünyaya imanla gitmeyi arzu eder, bunun için “Allah son nefeste imandan ayırmasın” diye sık sık dua ederler. Bunun bir örneğini *Dede Korkut Kitabı*'nda da görmekteyiz:

Basat, Depegöz'ü öldürünce Dedem Korkut onun için şöyle dua eder: “Kadir Allah yüzün ağ etsün, ölüm vakti geldüğünde **arı îmandan** ayırmasun!” (Özçelik 2014: 155).

Sonuç

On iki hikâyeden meydana gelen *Dede Korkut Kitabı*'nda, Oğuzların destanlaşmış hayatlarından çeşitli kısımlar anlatılmaktadır. Dede Korkut, bilge kişiliği ve kutsallaştırılmış yapısıyla Oğuz boylarının atasıdır. Dede Korkut hikâyelerinde Türklerin inanç dünyaları, töreleri, yiğit karakterleri çarpıcı şekilde işlenmiştir. Bu çalışmayla, Dede Korkut hikâyelerinde İslamiyetin temel inançlarının dile getirildiği, İslamiyet öncesi Türk inanışlarına da zaman zaman temas edildiği ortaya konulmuştur. Ayrıca Dede Korkut hikâyelerine yansıyan Tanrı tasavvurunun ve İslami unsurların sathi olmadığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

- BİLGİN, Azmi (2016), "Dede Korkut Kitabı'nda Mistik Ögeler", *Türk Tasavvuf Edebiyatı: Makaleler*, Ankara: TDK Yay.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1973), *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı.
- _____ (1994), "Dede Korkut", *DİA*, C. 9, 77-80.
- KAÇALIN, Mustafa (2006), *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2014), *Dede Korkut: Metin, Sözlük*, Ankara.
- TEZCAN, Semih ve Hendrik Boeschoten (2001), *Dede Korkut Oğuznameleri*, İstanbul: YKY Yay.
- YEŞİLYURT, Temel (2008), "Rü'yetullah", *DİA*, C. 35, 311-314.
- YILDIRIM, Dursun (1973), "Dede Korkut ve Yunus Emre'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm" *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XX, 37-47.